

archief

uit de brieven aan anne provoost

door **Latifa Baqa**

Geschreven in opdracht van Het beschrijf in het kader van het uitwisselingsprogramma Schrijverskaravaan Vlaanderen-Marokko. Voorgelezen in Antwerpen (Zuiderpershuis) op 13 november 2009 en in Brussel (Passa Porta) op 14 november 2009.

Agadir, 16 oktober 2009

Beste Anne,

Je mooie brief heeft me twee dagen geleden bereikt. Ik heb hem meermaals gelezen, en ik genoot steeds weer van de prachtige beelden die je vanuit jouw visie oproept. Telkens betrapte ik mezelf op deze vraag: Wat kan ik haar toch vertellen over het beeld dat ik van haar land heb? Vertel ik haar dat ik iets van schaamte voel als ik merk hoe zij vanuit haar venster hoog in het noorden in mijn tuin kan kijken, terwijl mijn venster in het zuiden zowat gesloten bleef?

Zo was het oude beeld: België is een ver land aan de andere kant van de Middellandse Zee, hoog in het Europese continent, en de mensen spreken er Frans, net zoals de Fransen. Er zijn ook mensen die een andere taal spreken, die ik niet begrijp en die 'Vlaams' heet. In België leven veel Marokkanen die er in verschillende periodes en om diverse redenen naartoe zijn getrokken, omdat het leven er mooi is...

Ik denk dat Frankrijk het beeld van jouw land heeft vertroebeld in de geesten van ons, Marokkanen die hier gebleven zijn. Je kent de invloed die de taal van Molière in mijn land had en nog steeds heeft. Het is alsof Frankrijk is vertrokken en zijn taal hier heeft achtergelaten. Ik heb taal altijd als veel gevaarlijker beschouwd dan wij ons kunnen inbeelden. Vandaag denk ik voor het eerst dat mijn beeld van jouw Vlaanderen (en het beeld van mijn landgenoten die nooit de kans hadden om jullie van nabij te leren kennen) tot tweemaal toe werd vertekend. Jullie land ligt niet alleen verscholen achter Frankrijk en de Franse taal, maar het is voor ons ook nog eens helemaal verweven met een taalkundige identiteit die niet noodzakelijk die van jullie is.

Ik was er best tevreden mee jouw land te zien als een onderdeel van een Franstalige horizon. Dat leek me makkelijker, in taalkundig opzicht. Maar ik groeide op, las veel, en mijn ogen openden zich voor de realiteit van deze wereld en de mensen die erin leven. (...)

Al met al blijven dit koude feiten die niets te maken hebben met de warme verhalen die je vertelt over de kinderen van mijn land die jouw pad kruisen. De couscous waarover jij vertelt heeft voor mij een speciale smaak, net als alle heerlijke details die je als schrijfster weet te vangen, details die de kinderen van mijn volk overal waar ze gaan of staan met zich meebrengen. Door jou ontdek ik hoe zeer wij de blik van de ander nodig hebben om een beter beeld van onszelf te krijgen. Er bestaat geen grotere verleiding dan die om te infiltreren in de cultuur van de ander. Als jij toegang krijgt tot een deel van mijn wereld, krijg je toegang tot een stukje van mezelf. Als ik aan je inzicht ontsnap, ontsnap ik aan je verleiding. Het is de opwindende kant van de verleiding om de ander te leren kennen.

—

Beste Anne,

Terwijl ik je brief las, dacht ik nog eens aan alle 'buitenlanders' die ik hier in Marokko heb leren kennen. Ik merkte dat het er niet zoveel waren. Meestal waren het vrienden, soms ook burens. Ik herinner me mijn Bulgaarse buurvrouw Snijinka, die me leerde hoe ik mijn eerste zoontje een bad moest geven en die later felgekleurde mutsjes en sokjes voor hem zou breien, met de restjes wol die ze overhield nadat ze een trui voor haar man Stojan had gebreid. Ik herinner me hoe ze ons te pas en te onpas vertelde dat de toen erg bekende zangeres Sylvie Vartan van Bulgaarse en niet van Franse origine was. Zie je waartoe taal in staat is?

Er waren ook enkele Amerikaanse vrouwen, lichte schimmen in lange rokken en oude lederen sandalen als die van Afghaanse mannen. Ze praatten uitstekend Amazigh en ik benijdde ze daarvoor. Er waren natuurlijk ook veel Fransen, en één enkele Belgische. Heel lang geleden kruiste ze mijn pad, in de oude bestofte dagen van mijn kindertijd, toen ik dagenlang speelde met mijn vriendinnetje en buurmeisje Amina. Zij was de dochter van mijn moeder Gheitha, die ook de moeder is van mijn kleine zoogbroertje Hafid. Hij had economie gestudeerd in Brussel en had daar een jonge vrouw leren kennen, met wie hij was getrouwd. Ze heette Elena. Ik herinner me nog steeds die blauwe ogen waarmee ze je scherp aankeek. Ik bleef er met open mond naar staren, ze leken in niets op de ogen van mijn naasten of van mijzelf als ik in de spiegel keek. Het meest verbaasde ik me over de vreemde taal die ze met haar echtgenoot Hafid sprak en die in niets leek op de taal die de leraar Frans ons aanleerde.

Elke morgen sloot Elena zich op in de badkamer. Ze kon geen volledige week wachten om zoals wij naar het badhuis van de buurt te gaan. Ze zou vele zonen ter wereld brengen, die van hun vader steeds een Arabische naam kregen. Als ik mijn moeder vroeg welke eigenaardige

taal die Elena toch sprak, antwoordde ze: 'Ze komt uit de achterbuurten van België' — en zo werd Elena dus 'die uit de achterbuurten'.

Ik woon sinds vijftien jaar in Agadir, de hoofdstad van Souss. De mensen praten hier Amazigh en zijn erg trots op hun taalkundige identiteit. Het soort trots dat af en toe erg scherp op de snee is en naar fanatisme neigt. In zoverre zelfs dat ik me soms inbeeld dat er in mijn klas een gevecht tussen de islamitische studenten en hun Amazigh collega's zou kunnen uitbreken, wanneer in de les Sociale Vorming het onderwerp taalkundige identiteit in Marokko ter sprake komt. Ik heb altijd al geloofd dat dit vakgebied een mijneveld is, dat ik zoveel mogelijk moest zien te vermijden.

-

Beste Anne,

Ik verlang ernaar je te ontmoeten. We werden in hetzelfde jaar op de wereld gezet, en zoals ik in je brief las, heb jij ook kinderen. Jij schrijft al vele jaren en ik kan me zelf niet meer herinneren wanneer ik met deze slechte gewoonte begonnen ben. Jij bent net als ik een vrouw. We weten allebei wat het betekent om in deze wereld te leven met een speciale identiteit. Kijk, mijn beste Anne, naar al wat ons verbindt, en besef, net als ik, hoe heerlijk het parallelle leven is dat het schrijverschap ons verschaft via het leven van anderen. (...)

Ik zie je in Casablanca,

Latifa

© Latifa Baqa 2009
Vertaald uit het Arabisch door Jan Forrez